VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2020

Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko

ÚVOD

Vážení přátelé,

v roce 2020 si Bělorusko nemohlo stěžovat na nezájem světa. Naopak — po prezidentských volbách, které se konaly 9. srpna a v nichž již pošesté oficiálně zvítězil Alexandr Lukašenko, se dění v zemi pravidelně objevovalo na prvních stránkách novin a v čele zpravodajských relací. Běloruští občané, kteří ve velkém počtu vyrazili do ulic, tvrdili, že volby byly (nikoli poprvé) zfalšované. Bělorusové demonstrovali už předtím, když Lukašenkovy úřady před volbami uvěznily jeho protikandidáty. Velké demonstrace byly postupně krutě potlačeny a s demonstranty režim zacházel a zachází způsobem, který nemá v civilizovaném světě co dělat.

Pokládáme za vhodné upozornit také na působení běloruských exulantů, jejichž počet vzrostl a zřejmě bude růst i nadále. Neúnavně upozorňují na to, co se v jejich zemi děje a dít by se nemělo.

Občanské Bělorusko pomáhá občanským aktivitám v zemi, i když represe Lukašenkova režimu míří proti aktivistům, které se státním silám podaří odhalit. Jsme přesvědčeni, že tato pomoc — a v nemalé míře i veškeré zahraniční projevy solidarity — běloruským občanům, usilujícím o demokratické poměry, sdělují, že na ně svět nezapomněl, a že moc „posledního diktátora v Evropě“ nebude trvat navěky.

Předkládáme vám výroční zprávu o naší činnosti v roce 2020 a chceme vám všem poděkovat za podporu, kterou jste nám v roce 2020 poskytli, i za podpůrné dopisy, které mnozí z vás poslali přímo do Běloruska, a vyjádřit naději, že na ty statečné lidi, kteří bojují proti bezpráví ve své zemi, nezapomenete ani v budoucnu. Ve výroční zprávě a na našich stránkách najdete všechny potřebné informace. Věříme, že nebudete lhostejní k lidem, kteří žijí v tvrdých poměrech a nemohou si svobodně zvolit cestu, kterou se bude ubírat jejich země.

Petruška Šustrová, předsedkyně správní rady

Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko dělá jednoduše skvělou práci! Jeho čeští a běloruští spolupracovníci se totiž decentně, pokorně a po malých krůčcích podílejí na velkém zázraku, kdy se z obyvatel postsovětského Běloruska stávají sebevědomí občané a občanky. Ten proces není vůbec snadný, poněvadž Lukašenkův diktátorský režim je klientem agresivního putinovského Ruska. Také díky aktivitám Občanského Běloruska i v České republice již dobře víme, že Bělorusko prostě není Rusko, ale nádherná a těžce zkoušená evropská země rozkročená mezi Západem a Východem. Ať žije svobodná Bílá Rus!

doc. PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D., historik, filosof a publicista

VÝVOJ SITUACE V BĚLORUSKU V ROCE 2020

Můžete si stokrát myslet, že něčemu rozumíte a stejně se najednou nestačíte divit. Přesně to se mi přihodilo loni s Běloruskem. A chabou omluvou je to, že se to nestalo jen mně. Režim běloruského autoritářského vůdce Alexandra Lukašenka vypadal značně stabilně, opozice se naposledy dokázala postavit režimu v roce 2010. Během násilných represí téměř všichni opoziční prezidenští kandidáti skončili ve vazební věznici KGB, tisíce lidí si vyzkoušely desetidenní vězení. Když demonstranti přestali vykřikovat hesla a jen tleskali, režim přijal nový zákon zakazující tleskání.

„My jsme to zkusili, ale zjistili jsme, že hlavou tu zeď neprorazíme. Tak jsme se začali věnovat něčemu jinému," vysvětlovala mi v roce 2013 jedna minská podnikatelka, která provozovala kavárnu pro místní hipstery. Centrum běloruského hlavního města se proměnilo k nepoznání, designové obchody střídaly umělecká centra a u šálku vietnamské kávy se debatovalo o urbanismu.

Pak ale přišel rok 2020, který také nevypadal, že by se v Bělorusku mělo cokoli měnit. Posledního půl roku jsem všechny své běloruské respondenty trápil otázkou, jestli si ještě v lednu dokázali představit, co se stane v létě. Nikdo z nich neřekl, že něco takového očekával. Volby byly vyhlášeny na počátek srpna, kdy studenti jsou doma, ti bohatší na dovolených v Turecku, Egyptě a podobných destinacích, ti naopak méně majetní budou pracovat na stavbách v Rusku nebo Polsku. Jenže přišla pandemie koronaviru, která všechny plány změnila. "Najednou lidi zjistili, že stát, který sliboval, že je ochrání, je nefunkční. Prezident to zlehčoval, ale v době internetu to nemohlo fungovat," říkal mi loni asi nejznámější běloruský spisovatel Alhjerd Bacharavič. Narážel na výroky Alexandra Lukašenka, který na jaře loňského roku prohlašoval, že proti koronaviru stačí pracovat na čerstvém vzduchu na traktoru a večer si dát panáka vodky.

To ale naštvalo spoustu Bělorusů, tím spíše, že na COVID-19 zemřelo mnoho lidí, včetně známých herců. "Mně to připomnělo období, kdy jsem si zlomil prst na noze. Dostal jsem berle a zůstal doma. Nejdřív jsem si četl, pak koukal na seriály a pak jsem opravil ten kapající kohoutek, který jsem ženě slíbil opravit ještě před třemi měsíci. Po dvou týdnech jsem začal přemýšlet o opravě parket v předsíni. Něco podobného se stalo i s lidmi v Bělorusku. Najednou zůstali doma a rozhodli se něco dělat s politickým systémem," říkal Bacharevič.

Ale to vše je historie. Nikdo z hlavních kandidátů na prezidentský post nebyl nejenže zaregistrován, ale Siarhej Cichanouski stejně jako bankéř Viktar Babaryko skončili za mřížemi ještě dříve, než volby vůbec začaly. Nicméně režim povolil, aby místo zatčeného manžela kandidovala jeho manželka Sviatlana. Sám Lukašenko tvrdil, že žena být prezidentkou prostě nemůže. "I já to sotva zvládám, ale tyhle holky by se prostě rozbrečely a zhroutily se," prohlásil ještě před volbami.

Jenže podle všech dostupných údajů Lukašenko prezidentské volby nevyhrál a přinejmenším ve větších městech prohrál s učitelkou angličtiny, která jednoznačně říkala celou dobu, že jejím hlavním cílem je dostat na svobodu manžela. Místo toho nastoupila represe, kdy policisté zjevně dostali rozkazy, aby se

nijak nezatěžovali možnými stížnostmi. Na rozdíl od roku 2010 se politika dotkla desetitisíců lidí, ať již jenom podepsali seznamy někoho z opozičních kandidátů nebo třeba vyvěsili na balkóně bílo-červeno-bílou vlajku, která se stala symbolem protilukašenkovských aktivistů. V začátku léta 2021 vše vypadalo, že bez ohledu na represe úřady nechají Sviatlanu Cichanouskou být, především proto, že Lukašenko nevěřil, že by žena mohla představovat hrozbu pro jeho vládnutí, trvající už čtvrt století.

Lukašenko ve finále vyhrál, když si zajistil podporu ruského prezidenta Vladimira Putina. Ten nemohl připustit, aby někdo na postsovětském prostoru byl svržen pod tlakem ulice. Tím spíše, že ruský prezident vládne jen o šest let méně než někdejší předseda státního statku. Pokud by Lukašenko padl, mohli by nezdravé myšlenky dostat i někteří Rusové.

Bělorusové znovu zůstávají mimo konfrontaci Západu a Ruska. Naprostá většina těch, kteří hlasovali za Cichanouskou, rozhodně nechtěla konfrontaci s Ruskem.

A jsme opět na začátku. Naděje jsou pryč, zase pracujeme na střednědobou perspektivu a pomáháme konkrétním lidem. Někomu to může přijít málo, ale mě osobně to přijde jako hlavní strategie. Pokud to vnímáte stejně, zvažte pravidelné příspěvky třeba přes naši organizaci.

Ondřej Soukup, novinář, člen správní rady

NAŠE PROJEKTY

Na podporu občanské společnosti

Projekty Občanského Běloruska se dlouhodobě zaměřují na posilování občanské společnosti a samoorganizace. I z tohoto důvodu se v posledních letech těžiště našich projektů převezlo z capacity building a minigrantů jednotlivých iniciativ na občanské kampaně, které mají potenciál zapojit do řešení problémů daleko více lidí. Právě ochota přijmout odpovědnost za řešení konkrétního problému (ať už jde o znečištění místního životního prostředí, nedostatečnou péče o děti s fyzickým či psychickým postižením nebo například o památkovou péči v historickém centru měst, stejně jako i jiná témata). Spíše než lobbingové tlaky na představitele státní správy, aby problém řešili a vyřešili, posilují tyto aktivity v občanech přesvědčení, že není nutné nechat si svévolně diktovat a vše pokorně snášet. S jednotlivými organizacemi pracujeme formou cyklů vzdělávacích seminářů a workshopů, poskytujeme minigranty a expertní pomoc. V neposlední řadě jsme zakomponovali i studijní pobyt v České republice zaměřený na nejproblémovější otázky. Tento pobyt se vloni pod vlivem pandemie neuskutečnil. Důraz klademe také na networking a sdílení zkušeností a pomoci.

Doba realizace: 1. 1. 2019 — 31. 12. 2020
Rozpočet na rok 2020: 2.837 tis. Kč

Podpora novinářů a boj proti šíření fake news a vládní propagandy

Občanské Bělorusko dlouhodobě podporuje nezávislé zpravodajství a publicistiku v Bělorusku, kde většina obyvatelstva čerpá své informace z provládních zdrojů či otevřeně proruských dezinformačních kanálů. Už v roce 2004 Občanské Bělorusko pomáhalo založit Evropské rádio pro Bělorusko (dnes Eurorádio) se sídlem ve Varšavě, a od listopadu 2019 i v Minsku. Stanice se snaží pokrývat oblast od politické analýzy až po hudební trendy běloruské nezávislé scény, a přitáhnout tak pozornost především mladých lidí.
Občanské Bělorusko považuje za důležité také podporovat regionální novináře, na které má s pomocí Eurorádia zaměřeno několik projektů.

https://euroradio.fm/en
https://www.facebook.com/euroradio.fm/
Doba realizace: 1. 1. 2019 — 31. 12. 2021
Rozpočet na rok 2020: 5.585 tis. Kč

MEDEVAC

V roce 2020 Občanské Bělorusko spolupracovalo v rámci programu MEDEVAC s Ministerstvem vnitra ČR na evakuaci a podpoře perzekvovaných běloruských občanů, kteří byli na léčení úrazů způsobených ozbrojenými složkami běloruské státní moci převezeni do České republiky.
V roce 2020 se velice zintenzivnila spolupráce se zástupci Bělorusů žijících v České republice.

Doba realizace: 1. 10. 2020 — 31. 3. 2021
Rozpočet na rok 2020: 83 tis. Kč

VEŘEJNÁ SBÍRKA

Občanské Bělorusko spravuje veřejnou sbírku, která umožňuje rychle a efektivně pomáhat rodinám aktivistů, kteří byli a jsou perzekvováni za politickou i občanskou angažovanost.
V roce 2020 bylo na sbírku vybráno 254 300,- korun českých a vyplaceno potřebným 210 500,- korun.

Jakoukoli částkou, jednorázově i pravidelně, můžete přispět na transparentní účet vedený u FIO Bank:

2900120912/2010

HOSPODAŘENÍ V ROCE 2020

Všechny výdaje byly neinvestičního charakteru
a jsou rozděleny do rozpočtových schémat jednotlivých dotačních titulů.

Spotřebované nákupy celkem: 2 126 tis.
Spotřeba materiálu: 43 tis.
Náklady na reprezentaci: 1 tis.
Ostatní služby: 2 082 tis.
Osobní náklady celkem: 764 tis.
Mzdové náklady: 597 tis.
Zákonné sociální pojištění: 166 tis.
Zákonné sociální náklady: 1 tis.
Ostatní náklady celkem: 223 tis.
Kurzové ztráty: 7 tis.
Dary: 200 tis.
Jiné náklady: 16 tis.
Poskytnuté příspěvky celkem: 5 504 tis.
Příspěvky poskytnuté mezi organizacemi — přímá podpora: 5 504 tis.
Náklady celkem: 8 617 tis. Kč

Provozní dotace celkem: 8 268 tis.
Provozní dotace: 8 268 tis.
Přijaté příspěvky celkem: 446 tis.
Přijaté příspěvky: 446 tis.
Ostatní výnosy: 29 tis.
Kurzové zisky: 11 tis.
Jiné ostatní výnosy: 18 tis.
Výnosy celkem: 8 743 tis. Kč

Hodspodářský výsledek před i po zdanění: 126 tis. Kč

NAŠI PARTNEŘI

Občanské Bělorusko je zakládajícím členem Asociace pro podporu demokracie a lidských práv, tedy **DEMAS**. V ní se sdružilo 11 českých nevládních organizací dlouhodobě se věnujících podpoře demokratizace, lidských práv a občanské společnosti v ČR i v zahraničí.

Jsme členy nezávislé nevládní organizace **Belarus in Focus**, která byla založená v roce 2011 ve Varšavě. Dlouhodobě spolupracuje s běloruskými i mezinárodními novináři s cílem překonat izolaci Běloruska a udržovala s ním spjatá témata v zorném úhlu světové veřejnosti.

NAŠI DONOŘI

The Endownment for Democracy je soukromá nezisková organizace, která se dlouhodobě věnuje podpoře rozvoje demokracie a demokratických institucí ve světě. Byla založena v roce 1983 a je financována Kongresem USA.

Program transformační spolupráce poskytuje ČR možnost podporovat politickou a programovou rovinu lidskoprávní aktivity. Úkolem programu je vybírat, řídit a financovat projekty a aktivity na podporu lidských práv transformace v souladu s cíli a prioritami České republiky. Obsahem projektů je vzdělávání, šíření informací a sdílení české zkušenosti se společenskou transformací, případně jiné formy pomoci a podpory ohroženým obráncům lidských práv či obecněji zástupcům občanské společnosti. Program je budován na principu partnerství a spolupráce s občanskou společností, nevládními organizacemi, místní veřejnou správou, médii, či vzdělávacími organizacemi. Forma a náplň projektů vždy reflektuje místní podmínky a specifické potřeby v přijímací/cílové zemi. Politika podpory lidských práv a transformační spolupráce je řízena a financována Ministerstvem zahraničních věcí České republiky.

KONTAKTY

Správní rada:
Petruška Šustrová — předsedkyně správní rady
Jan Ruml
Petr Bratský
Martin Vidlák
Jaromír Štětina

Výkonná ředitelka:
Pavla Poláková

Další zaměstnanci a spolupracovníci:
Jan Paul — koordinátor
Tereza Reichlová — asistentka, PR

Kontakt:
Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko
Bělohorská 266/27
169 00 Praha 6 — Břevnov
IČO: 26996570

Zapsáno dne 1. ledna 2014 Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 15693

Tel: +420 606 732 310
Email: directorat@civicbelarus.eu
www.civicbelarus.eu
https://www.facebook.com/CivicBelarus

Poděkování

Děkujeme těm, kteří společně s námi hledají cesty a možnosti, jak Bělorusy podpořit.
Děkujeme všem, kterým není vývoj situace v Bělorusku lhostejný.
Děkujeme všem, kteří přispěli do naší transparentní sbírky.

Zpracovala: Pavla Poláková, výkonná ředitelka
Schválila: Petruška Šustrová, předsedkyně správní rady

Výroční zprávu za rok 2020 schválila správní rada v Praze
dne 24. června 2021.